

Afrapportering til DKR

Projektstøtte vedr. studietur til Norge
for SSP samrådets fagudvalg for
Restorative Justice okt. 2015

DKR – nummer: 15-311-0056

Indhold

1. Formål med studieturen.....	2
2. Program for studieturen.....	3
3. Baggrund for de nye sanktionsformer.....	5
3.1. Formålet med de nye sanktionsformer	5
3.2. Den politiske proces	6
3.3. Den genoprettende tilgang	6
4. Processen i de nye sanktionsformer	7
4.1. Forberedelse	7
4.2. Ungdomsstormødet	8
4.2.1. Handleplanen	8
4.3 Opfølgning	9
5. Organisatoriske rammer.....	9
5.1 Samarbejdsformer: "Fra Isolation til relation"	10
5.1.1.Ungdomskoordinatoren.....	10
5.1.2 SLT	11
5.1.3 Politiets rolle.....	11
5.1.4. Generelle kommentarer omkring samarbejdet.....	12
6. Statistik og relevant data	12
7. Opsamling og afsluttende bemærkninger.....	13
7.1. Kritik, dilemma og udfordringer	14
8. Perspektivering.....	15

1. Formål med studieturen

SSP samrådets fagudvalg for Restorative Justice, er oprettet med det formål, at arbejde praksisorienteret og danne sig overblik over fagområdet i form af:

- Lokale tiltag og erfaringer
- Forslag til national praksis/anbefalinger
- Hvad pågår der af forskning
- Hvilke behov er der for kursusvirksomhed

Fagudvalget skal derudover arbejde produktorienteret i form af kursusoplæg og infomateriale og udarbejde forslag til SSP samrådets bestyrelse om kursusvirksomhed, indsatser og aktiviteter, ligesom fagudvalget skal sparre med bestyrelsesmedlemmer på fagudvalgets område, herunder klæde disse på til arbejde i andre centrale udvalg etc. I denne sammenhæng søgte fagudvalget for Restorative Justice støtte til en studietur til Norge/Oslo ved Det kriminalpræventive råd (DKR).

Ansøgningen blev begrundet i, at Fagudvalget fandt det presserende i forbindelse med dets øvrige aktiviteter, at opnå en større viden og tilknytning til den model omkring ungdomsopfølgning og ungdomsstraf, som Norge ved lov vedtog pr.1.7.2014, for unge der har begået kriminalitet i alderen 15-18 år. Fagudvalget var af den opfattelse, at den norske model rummede muligheder, som ville være forenelige med den danske praksis på området. Fagudvalget havde dog behov for at observere modellen i dens konkrete praksis og udformning samt have mulighed for at aflæse de organisatoriske rammer, de konkrete samarbejdsformer, samt de statistiske og økonomiske overvejelser der lå til grund for modellens implementering.

Studieturen blev gennemført fra d. 26-29. oktober 2015 med deltagelse, af 7 udvalgsmedlemmer fra 7 forskellige kommuner i Danmark, samt en repræsentant fra Det Kriminalpræventive Råd.

2. Program for studieturen

Norges nationale koordinator for konfliktråd Lasse Rolén var vært ved besøget. Denne havde tilrettelagt et aldeles seriøst, vedkommende og relevant program for fagudvalget.

Programmet indeholdte følgende elementer:

Mandag 26. oktober

Sted: Konfliktrådssekretariatet Møllergata 16, 8 etasje, Oslo

12:00: Velkommen til danske gjester – kort informasjon om programmet

12:15: Informasjon om Konfliktrådet i Norge

13:30 – 16:00: Informasjon om Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging i Norge.

Tirsdag 27. oktober

Sted: Møllergata 16. 7. etasje Besøk i Konfliktrådet Oslo & Akershus

09:00 – 11:00: Innføring i arbeidet med en ungdomssak ved ungdomskoordinatorer i Oslo & Akershus.

Sted: Politidirektoratet, Hammersborggata 12

12:15- 14:30: Besøk i Politidirektoratet. Påtalemyndighetens og politiets rolle i ungdomsoppfølging – ungdomsstraffen

Sted: Oslo Røde Kors Christian Kroghs gate

15:00 – 19:00: Møte med Røde Kors gatemekling v Mirko Fulan Novic

Onsdag 28. oktober

Sted: Justits- og beredskapsdepartementet

09:00 – 11:00: Departementalt og politisk arbeid fra prosjekt og fram til lovvedtak i Stortinget. Seniorrådgiver Anne Brita Normann.

Sted: Karl Johansgate 7

12:00 – 15:00: Møte med Barneombudet i Norge v. Juridisk rådgiver Frøydis Heyerdahl

Torsdag 29.oktober

Sted: Manglerud politistasjon, Plogveien 31

09:00 – 11:30: Sparring med Lasse Rolén

Sted: Salto sekretariatet i Oslo (SSP) Storgaten 51

Kl. 13:00 – 14:30: Møte med leder for Salto sekretariatet i Oslo Ove Kristoffersen Oslo Kommune, Velferdsetaten SaLTo (SSP) i et kriminalitetsforebyggende perspektiv sett opp mot ungdomsstraffen og ungdomsoppfølging) i en storby

3. Baggrund for de nye sanktionsformer

De nye sanktionsformer bygger på 4 projekter med genoprettende tilgang gennemført over for unge i udvalgte lokalområder. Man valgte således i en 4 årig periode at indføre særlovgivning for disse unge i de udvalgte forsøgsbyer for at kunne afprøve de nye tiltag.

Disse projekter blev sidenhen evalueret af Trondheim Universitet. Konklusionen var, at sanktionsformer gennemført ud fra en genoprettende tilgang, var den mest lovende metode ift. at ændre unge ml. 15-18 års kriminelle handlinger. Dette forsøg viste sig således så effektive, at recidiv for de unge som gennemførte disse alternative sanktionsformer, faldt med 90 %. På baggrund af evalueringer af denne forsøgsordning, besluttede en enstemmig regering, at vedtage den nye lov omkring ungdomsopfølgning (for mindre forseelser) og ungdomsstraf (for alvorligere sager) med effektivering pr.1.7.2015. Se beskrivelser af de to sanktionsformer i det udleverede materiale fra turen.

Begge sanktionsformer, kan vare udover det 18 år, såfremt den unge fylder 18 år i perioden for handleplanen. Og begge sanktionstyper kan anvendes på trods af, at ofret ikke ønsker at deltage, eller der reelt ikke er noget offer. Der kan medvirke andre modeller for offererstatninger iform af eks. berørte andre eller lign. Et møde ml. gerningsmand og offer kan skrives ind i aftalen således, at ofret altid kan udtrykke ønske om et møde senere i processen, skulle vedkommende have behov for dette.

De nye sanktionsformer følges tæt af en baggrundsgruppe heriblandt forskere som løbende følger op og udgiver rapporter om ordningens udvikling og resultater.

3.1. Formålet med de nye sanktionsformer

Først og fremmest ønskede man med de nye ordninger, at skabe et system, som tager udgangspunkt i bedre udnyttelse af de eksisterende ressourcer på området for ungdomskriminalitet. Dette betyder bl.a. at tanken om at sætte alle relevante instanser sammen for at skabe det bedst mulige grundlag for en kvalitativ indsats, også ligger til grund for de nye modeller. Der var således et stærkt ønske om at skabe en bred tværfaglig ramme med alle relevante parter involveret omkring den enkelte unge, således man udvikler tiltag og handleplaner på baggrund af den konkrete sag/unges behov. I dag koster systemet således kun lønnen til de 28 ungdomscoordinatorer som er ansat på lokale kontorer på tværs af Norge jf. oplysninger fra konfliktrådssekretariatet.

Et andet vigtigt udgangspunkt har været at de nye sanktionsformer skal tage udgangspunkt i den virkelighed som modellerne skal praktiseres i. Dvs. ud fra en holdning om at man ikke bare kan

implementere en model fra eks. New Zealand ind i en norsk kontekst uden at modificere og tilpasse denne til det norske samfund først.

3.2. Den politiske proces

Politisk er der bred tilslutning til de nye sanktionsformer. Dette viser sig bl.a. ved at den nye lov er udarbejdet, forhandlet og vedtaget hen over en periode med 3 forskellige justitsministre med divergerende politisk baggrund (Arbejderpartiet, Liberale parti og Fremskridtspartiet).

Forhandlingerne har blandt andet omhandlet sikringen af barnets rettigheder. De nye sanktionstyper er således bl.a. en reaktion på at der ved materialiseringen af fængselspladser blev skabt opmærksomhed om at der skulle en styrket indsats til for at undgå at børn kom i fængsel.

Det er en bred politisk og folkelig værdi i Norge at børn ikke skal straffes med fængsel og at mennesker generelt skal have et sundt liv. Derfor skal unge straffes anderledes end voksne. Dette fører således til principperne for Genoprettende Retfærdighed. Hensigten er at de nye sanktionsformer anvender andre virkemidler for at få den unge ind i normalsamfundet igen, midler som det traditionelle sanktionssystem ikke tager højde for. Det typiske generaliseringsprincip i straffesager, kan ikke anvendes i familie og børnesager. Der skal andre sanktionsformer til. Og som flere også nævner en anden type domstol til.

De nye sanktionstyper fungerer ud fra et princip om at straffeloven sætter rammen mens serviceloven sætter indholdet. Idet der er tale om en samtykkebaseret sanktionsform, da er der ingen klageadgang for den unge. Denne kan således til hver en tid trække sit samtykke, såfremt vedkommende ikke er enig i de tiltag der iværksættes eller med forløbet som sådan. Såfremt en ung trækker sit samtykke da sendes sagen retur og behandles via det traditionelle system.

3.3. Den genoprettende tilgang

Ud fra ovenstående politiske dagsorden der siger at ingen børn skal i fængsel, da er de nye modeller gennemsyret af en genoprettende tilgang baseret på tværfaglighed. De reaktioner der igangsættes overfor unge der begår kriminalitet tager således altid udgangspunkt i genoprettende processer og tænkning. Der er tale om et alternativ til samfundsstraf, betinget og/eller ubetinget fængsel for unge der, hviler på frivillige reaktioner baseret på følgende principper:

- Deltagelse
- Mestringsrelationer
- Motivationsarbejde med tanke på læring og forandring

- Tværfagligt forvaltnings samarbejde
- Koordineret indsats

4. Processen i de nye sanktionsformer

Processen omkring ungdomsopfølgning og ungdomsstraf følger mere eller mindre de samme stadier og logikker. Nedenstående er en beskrivelse af forløbet fra en kriminel handling finder sted til der træffes beslutning omkring enten ungdomsopfølgning eller ungdomsstraf.

I ungdomsstraffen indgås der aftaler om en handleplan som den unge skal følge fra 6 måneder og op til 3 år. Varigheden afhænger af karakteren af den kriminalitet der er begået. Alle unge tilbydes et genoprettende møde uanset domstype.

4.1. Forberedelse

Allerede når en ung afhøres ved politiet indhentes samtykke fra den unge og dennes forældre til at politiet må videregive og dele oplysninger mellem alle relevante instanser med henblik på enten ungdomsopfølgning eller ungdomsstraf. Der arbejdes her på at sikre at den unge giver sit samtykke ud fra det bedst mulige oplyste grundlag.

Der udarbejdes en egnethedsvurdering og kortlægning af hver enkelt ung. Det har været et ufravigeligt krav fra statsadvokaturen om at denne kortlægning blev udarbejdet af kriminalforsorgen (KOG). KOG har 6 uger sagsbehandlingstid.

Egnethedsvurderingen afdækker bl.a. den unges motivation for at deltage i strafgennemføringen. Udgangspunktet for den unge er dog at denne har tilstået den strafbare handling. Den unge skal derudover udvise villighed til forandring og samtidig have et behov for opfølgning. Denne vurdering videregives til ungdomskoordinatoren (UK) og en gruppe som sidder omkring UK og understøtter dennes arbejde. Selvsamme organ fungerer også rådgivende for anklagemyndigheden. En indstilling omkring ungdomsopfølgning eller ungdomsstraf sendes således til anklagemyndigheden fra gruppen, som dog ikke er forpligtet til at følge indstillingen.

Efterfølgende er der en kortlægningsfase for at finde ud af hvem der vil være relevante at invitere til stormødet. Ud over kriminalforsorgen og politiet som er selvskrevne til hvert møde, da foretages der ved hver enkelt sag en individuel vurdering af hvem der er relevante at invitere. Det være sig en

fodboldtræner, skolelærer, de sociale myndigheder, kæreste m.fl. Der er flere sager kendt hvor de unge har haft andre unge i opfølgningsteamet, eks. en god kammerat eller en kæreste, også selvom disse var under 18 år. Det centrale er at have de mennesker present som reelt kan indtage en understøttende rolle i handleplansperioden.

Alle deltagende parter gennemgår et forberedelsesmøde med ungdomskoordinatoren for at skabe tryghed for alle deltagere før afholdelse af stormødet. Sådanne forberedelsesmøder kan afholdes af flere omgange for at sikre bredest mulig deltagelse.

Der udarbejdes desuden en vurdering af den unges opfølgingsbehov som ofte kan vare længere end selve handleplansperioden. Ungdomskoordinatoren gør derfor meget ud af at sikre deltagelse fra både det sociale og private netværk.

Der må max gå 42 dage fra anmeldelse til kortlægningen foreligger. Fordelen ved denne korte tidsfrist er at der således hele tiden arbejdes med "friske" sager.

4.2. Ungdomsstormødet

Selve stormødet afholdes i to tempi. Første halvdel af mødet ledes af en lægmandsmægler som styrer den genoprettende samtale mellem ung og offer. Herefter forlader offer og dennes bisiddere mødet. UK anses for at være den gennemgående myndighedsperson under hele den unges handleplan, hvorfor denne ikke også kan agere mægler i det genoprettende møde. Aftaler der indgås under mæglingen skal/kan blive en del af den efterfølgende handleplan.

Den anden halvdel af mødet faciliteres af UK. Det er her der indgås aftaler for den fremtidige handleplan, som den unge, skal gennemføre. Og hvor de professionelle og private netværk aktiveres i form af indsatser der kan understøtte den unge i at overholde de indgåede aftaler. Disse deltagere danner efterfølgende et opfølgningsteam som skal følge sagen i hele handleplansperioden. Et team som kan anses for at danne en slag menneskelig "fodlænke" omkring den unge. (Citat Politiinspektør Hanne Persson).

4.2.1. Handleplanen

Det er vigtigt at de unge skal eje handleplanen idet det er dem der skal følge den.

Indholdselementerne skræddersys derfor til at passe til den enkelte unge og dennes behov for hjælp og behandling. Det er desuden vigtigt at der ikke indgås aftaler i handleplanen som man på forhånd ved at den unge ikke kan overholde. De unge skal opleve at kunne mestre de krav der stilles til dem.

Samt at disse stilles på rette tidspunkt i den unges liv. De forskellige krav flankeres derfor altid af samtidige understøttende indsatser som eks. mentor eller kontaktpersonordninger.

Der stilles store krav til systemet og dennes deltagelse. Holdningen er at den unge ikke skal opleve flere svigt og derfor stilles der krav til hver enkelt professionel om at denne deltager aktivt samt overholder de aftaler der indgås.

Handleplanen indgås således ud fra følgende principper:

- Konkrete tiltag der kan måles
- Realiserbare tiltag
- Tiltag behøver ikke vare hele perioden
- Tiltag kan justeres undervejs hvis de vurderes uhensigtsmæssige for den unge
- Elementer fra mødet med offeret kan indtages i handleplanen

Såfremt den unge ikke overholder aftalerne (afhængig af former for brud) i handleplanen da tages sagen først op i opfølgningsteamet hvorefter UK kan beslutte hvorvidt den unge skal have en chance mere eller om sagen skal retur til retten. Men forinden er holdningen at der gøres det ypperste for at hjælpe den unge til at gennemføre planen på trods af brud undervejs.

Sideløbende med den indgåede handleplan kan andre hjælpeforanstaltninger sættes i værk af andre systemer. Eks. anbringelse og/eller familiebehandling.

4.3 Opfølgning

Der afholdes opfølgningsmøder hver måned eller oftere såfremt der vurderes behov for dette. Her er det UK's opgave at sikre at alle instanser overholder de indgående aftaler. Mange unge har opfølgningsbehov som strækker sig langt ud over den tidsbestemt periode som dommen foreskriver. Der er dog også mange unge som selv samtykker til den længerevarende opfølgning da de kan se det gavner dem. Også udover det 18 år.

5. Organisatoriske rammer

Styrken i det norske system er, at den er lovfæstet så alle implicerede parter er forpligtigede til at tilvejebringe indsatser der skal understøtte den indgåede og fastsatte plan, som den unge skal følge i den givne periode jf, ovenfor.

Det er desuden besluttet ved lov at håndhævelsen af Ungdomsopfølgning og Ungdomsstraf placeres under det eksisterende konfliktråd i Justitsministeriet. Poli og kriminalforsorgen deltager i processen omkring den unge, men har altså ikke en tilsyns- og håndhævelsesforpligtigelse som man eks. ser i det danske system.

Det norske konfliktråd er fordelt på 22 instanser der dækker hele Norge. Alle konfliktråd har ungdomscoordinatorer tilknyttet. Der er 28 koordinatorer fordelt på disse 22 kontorer.

Der er indgået intentionsaftaler på juridisk og statsligt niveau samt med højeste niveau i alle landets kommuner om at såfremt der kommer en sag fra konfliktråd, da stiller kommunen op.

Det hele rammesættes af et nationalt kompetencecenter som oprettes pr.1.11.2015 og som erstatter det tidligere KRÅD. Dette nye kompetencecenter bliver en selvstændig enhed i det norske konfliktråds organisation. Det styres af et bred departementudvalg og har eks. i Oslo 5 ansatte der alle er centralt placeret. Udover at understøtte konfliktrådene understøtter kompetencecenteret også SLT koordinatorer.

Herudover er der ca. 600 lægmæglere tilknyttet konfliktrådet, disse er uddannet af det nationale kompetence center via et 5 dages kursus.

5.1 Samarbejdsformer: "Fra Isolation til relation"

De nye sanktionsformer i Norge har stillet krav til alternative rolle- og ansvarsfordelinger hos de professionelle. Nedenstående er en skitsering af nogle af de udfordringer og tanker som de professionelle har i afviklingen af ungdomsopfølgning og ungdomsstraf.

5.1.1. Ungdomscoordinatoren

De 28 ungdomscoordinatorer har, udover en efteruddannelse, alle en socialfaglig baggrund. Ungdomscoordinatoren har en vigtig rolle i afviklingen af de nye sanktionsformer. Udover at facilitere og håndtere stormøderne, skal UK også stå for at følge op på på samtlige aftaler der er indgået i handleplanen og har endvidere myndighed til at indberette evt. brud på handleplanen. Vedkommende har således tilsynsforpligtigelsen på den afsagte dom. Det er UK der godkender de endelige planer. UK har således stor myndighed og kompetence til at træffe beslutninger.

UK har en forpligtigelse til at være proaktive for at komme ind i sagerne og sikre at de tiltag der sker er af genoprettende karakter. Eks kan en UK kræve at en ung skal gennemføre et misbrugsbehandlingsforløb før vedkommende kan erklæres egnet til at modtage en ungdomsopfølgning eller straf.

UK relationelle kompetencer er vigtige da vedkommende skal sikre at samarbejdet ml. de unge og alle instanser fungerer på en formålstjenlig måde. Samtidig med at vedkommende skal balancerer mellem at iværksætte straffende elementer sideløbende med meningsfulde og opnåelige krav til den unge ind i handleplanen. Uk skal reelt være den mindst vigtige person omkring den imens andre i opfølgningsteamet har langt større ansvar og roller da disse evt skal fungerer som støtte for den unge langt over handleplanens varighed. Koordineringen og opfølgningen er således det vigtigste funktioner UK har.

Eventuelle interne problematikker og/eller uenigheder i opfølgningsteamet behandles særskilt hvilket er UK's opgave. Det er således UK's opgave at gennem hele forløbet at forhandle sig frem til acceptable løsninger for alle parter involveret i handleplanen.

5.1.2 SLT

Det norske SLT svarer i en dansk kontekst til SSP samarbejdet. Her er man mere optaget af det forebyggende og proaktive arbejde med unge, frem for håndtering af strafgennemføring for de unge der har begået kriminalitet. SLT oplever at de nye strafgennemførringsprocedurer kræver flere ressourcer og engagement fra systemets side end de tidligere sanktionsformer. Derudover mener SLT at de nye sanktionsformer er for kostbare rent tidsmæssigt. Holdningen er at de unge lærer mere af sanktioner iværksat nu og her. Udover at iværksætte forebyggende tiltag, håndterer SLT dog også unge der begår gentagen kriminalitet. Se eks. kriminalitetshandleplaner fra SLT's arbejde som kan downloades fra nettet.

5.1.3 Politiets rolle

I alle sager, hvor unge idømmes en ungdomsopfølgning eller ungdomsstraf, medvirker en politikkontaktperson. Som politiinspektør Hanne Persson udtalte så er det vigtigt at de politifolk som deltager i de nye sanktionstyper, vil de unge. Dette er en udfordring på tværs af politiet, da det er en ændring i den arbejdsform og indhold som normalt forventes af politiet. Der er derfor en vigtig lederopgave i at udvælge de rette politifolk til opgaven. De politifolk eller politikkontaktpersoner som optræder i de unges opfølgningsteams er ikke specielt trænet til opgaven. Det er således politiledelsens opgave at sætte rammen og retningen for arbejdet. Samtidig skal ledelsen kende deres medarbejdere så godt at de kan sikre det rette match ml. politikkontaktperson og ung i hver enkelt sag. Det sker ofte at politikkontaktpersonen faktisk får rollen som den der skal skabe en relation til den unge.

Politikkontaktpersonen skal agere rollemodel og rådgiver for den unge i handleplans perioden og kan samtidig få konkrete opgaver som skal udføres. Vedkommende skal være tilgængelig for den unge i

arbejdstiden og skal understøtte og give tryghed i den unges forandringsproces. Det er desuden politikkontaktpersonens opgave at deltage i samtaler med den unge og ungdomskoordinatoren når der er sket brud på handleplanen. Politikkontaktpersonen skal løse opgaverne i opfølgningsteamet ud over andre sædvanlige opgaver i politistyrkens normale arbejde.

5.1.4. Generelle kommentarer omkring samarbejdet

Alle instanser er blevet oplært i hvordan de nye sanktionsformer fungerer. De indgående intentionsaftaler, som styres af ressourcegrupper på lederniveau, er udfordrede af at de nye sanktionsformer sætter de sædvanlige procedurer ud af system. Flere parter benævner eks. skolesystemet som værende den instans som volder det nye system flest udfordringer ift. deltagelse i de forskellige unges opfølgningsteams.

6. Statistik og relevant data

Kriminaliteten falder i Norge, specielt Ungdomskriminaliteten falder som det også er tilfældet i Danmark. Der er dog ikke nødvendigvis enighed i politiet om hvorvidt der er tale om et reelt fald.

Ifølge tal fra 2009 til 2014 (se rapporter udarbejdet desangående), ses et markant fald i kriminelle handlinger begået af unge. Nedenstående er tallene fra Oslo området:

- 2009: 468 sager fordelt på 134 unge
- 2010: 265 sager fordelt på 138 unge
- 2011: 281 sager fordelt på 171 unge
- 2013: 327 sager fordelt på 189 unge
- 2014: 244 sager fordelt på 215 unge (Flertallet af disse sager vedr. overtrædelse af loven vedr. euforiserende stoffer)

Som nævnt ovenfor er der flere der mener at kriminaliteten blot er blevet mindre synlig i gadebilledet end tidligere og således blot dækker over mørketal. Hypotesen er at kriminaliteten bare har flyttet sig fra gaden til cyberspace i stedet.

Selve konfliktrådet håndterer 7-8000 sager årligt på nationalt plan. 50% af disse er civile sager der oftest kommer fra politiet. Det nye system vurderes at skabe store økonomiske besparelser for Norge. Forskning viser at hver ung der begår kriminalitet ca. koster samfundet 30 mio. Kr. set over et helt liv.

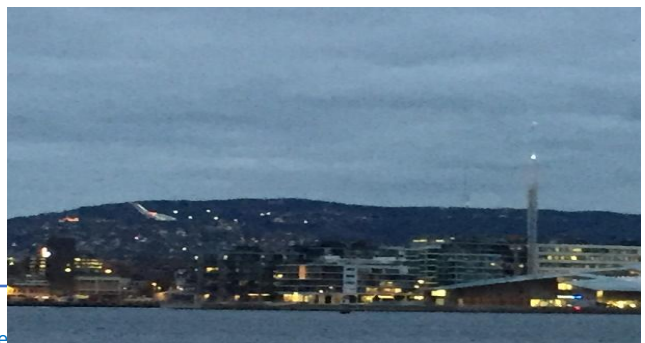
I 2015 er der ca. 50 sager håndteret via ungdomsstraffen. Flertallet af de unge gennemfører deres planer. Op mod 50% i den nuværende form. Der foreligger endnu ikke statistik for recidiv men denne forventes at kunne holdes på ca. 50 % mod de 90 % i forsøgsperioden. De fleste har brud i perioden men kommer på rette spor igen via tæt opfølgning. Der foreligger endnu ikke endelige tal for succesraten efter de nye sanktionstyper er blevet gennemgående for håndteringen af ungdomskriminalitet på landsplan i Norge.

7. Opsamling og afsluttende bemærkninger

Fagudvalget er enige om at turen som helhed gav en god og bred indføring i de nye sanktionsmuligheder som Norge har indført ift håndteringen af ungdomskriminalitet: 1. Ungdomsopfølgning og 2. Ungdomsstraf. De forskellige besøg tilvejebragte et godt indblik i de forskellige aktørers aktier, roller og holdning til de nye sanktionsmuligheder. Samtidig var det forsmålstjendt at høre om den politiske proces og følgende politiske enighed der ligger til grund for lovændringen. Slutteligt var det dybt inspirerende at være vidne til den diskurs som parterne i overensstemmelse bruger i relation til det at straffe børn.

Den norske tilgang til børn og unge der begår kriminalitet var noget af det første vi stiftede bekendtskab med og denne tilgang var toneangivende under hele studieturen. Fra start til slut blev vi præsenteret for en holdning om at børn forbliver betragtet som børn indtil de fylder 18 år. Dette er tydeliggjort ved en fremstilling af FN's børnekonvention, som Norge ligesom Danmark, har ratificeret. Norge har tillige valgt at ophæve konventionen til lov hvilket betyder at denne ligger til grund for indførelsen af de nye sanktionssystemer.

Det var meget inspirerende og opløftende at se, høre og mærke at fokus på børns trivsel og udviklingsmuligheder skinnede så stærkt igennem på tværs af alle involverede aktører/myndigheder.

7.1. Kritik, dilemma og udfordringer

Undervejs på turen kom en del kritikpunkter frem som kan rettes direkte eller indirekte mod udviklingen og gennemførelsen af de nye sanktionsformer. Ét af disse er bl.a. at der gik for kort tid fra projekt til lovfastsættelse og opstart på de nye straf gennemførelser. Flere af de professionelle som indgik i fagudvalgets program udtalte således en frustration over ikke at have haft større mulighed for at gennemtænke opsætningen, håndteringen og de genoprettende elementer af de nye sanktioner for unge.

Reelt samtykke – Det er et opmærksheds punkt for ungdomscoordinatorerne, at sørge for, at gerningspersonen har så oplyst et samtykkegrundlag som muligt. Derved undgås uheldige tilbagetrækninger af samtykker, ligesom man sikrer at de unge er sat ordentligt ind i hvad de reelt går ind til. Man kan stille spørgsmålstegn ved hvorvidt de unge rent faktisk kan gennemskue det vedkommende går ind til. De professionelle som fagudvalget mødte undervejs mener da også dette er et opmærksomhedspunkt som de hele tiden skal holde sig for øje.

Det genoprettende element – De nationale koordinaterer oplyste på turen at der påtænkes at udvikle et fortløbende opkvalificerings- og supervisionsforløb for de lokale ungdomscoordinatorer for at sikre at disse ikke får dannet deres egen "genoprettende" praksis som i realiteten ikke kan kaldes genoprettende. . UK trænes til at tænke genoprettende – men det kan være svært at vedligeholde tilgangen på tværs af store landområder. Det kan m.a.o. diskuteres hvorvidt den genoprettende del af de nye sanktionsformer står så centralt som ønsket var i udgangspunktet. En kritik som bl.a. også den nu afdøde norske kriminolog Nils Christie rettede mod det nye system. Han anfægtede at det nu ikke længere var staten der overtog konflikterne men derimod at man ved at professionalisere og institutionalisere hele sanktionsforløbet endnu en gang tager konflikterne fra parterne.

Straf begrebet – Det er en udfordring fortsat at anvende begrebet straf, da det signalerer noget andet end det man ønsker at opnå med sanktionen. Straf er oftest forbundet med fængsel eller noget der svir/gør ondt ud fra devicen "så kan man lære det". Med ungdomsstraffen i Norge er devicen også at gerningspersonen skal "lære det", men her er man optaget af den reelle læring, fremfor den politiske signalværdi i begrebet.

Vurderingen fra Norge er, at det reelt ikke er de unge der udgør udfordringerne men derimod de forskellige systemer, som skal bidrage til handleplanen. Det er problematisk at få systemet til at deltage, levere ydelsen og være aktivt samarbejdende over tid. En problematik som bl.a. politikommisær Hanne Person tog alvorligt, ved ligefrem via politieskorte at hente de parter som ikke prioriterede møderne.

De unge har behov for ro, tydelighed, regelmæssighed og tryghed og dette skal indtænkes som et krav til de personer som via ungdomsopfølgning eller ungdomsstraf involveres i den unges liv. Mange af de unge har ofte oplevet brud, smerte og er i flere henseender blevet ekskluderet fra de normale ungdomsarenaer bla. som følge af negative forældre/voksen relationer. Opfølgningsteamet kommer således i en eller anden udstrækning ofte til agere substitutter for de forældre som ikke har magtet at skabe struktur og rammer for den enkelte unge person.

De unge vælger ofte at rydde op i fortiden når de indgår i ungdomsopfølgningen eller straffen. De har behov for at få ro i deres hoveder. Dette udgør et dilemma for opfølgningsteamet såfremt den unge vælger at erkende andre/flere/nye kriminelle handlinger. Skal disse meldes eller skal man gå videre uden at "reagere".

Flere sager afgøres med de nye ungdomsstraffe end tiltænkt. Dette betyder reelt at – mange sager som måske normalt ikke udløser en "så hård" sanktionering som eks. Ungdomsstraffen, måske var bedre afgjort med en samfundsstraf.

8. Perspektivering

Det samlede fagudvalg er enige og overbeviste om at dele af den norske model og tankegang med fordel kan overføres til dansk kontekst. En implementering af den norske model vil styrke det danske rets- og socialsystems tilgang væsentligt til håndteringen af ungdomskriminalitet men vil forudsætte at samarbejdet løftes højere op i organisationerne og på et statsligt niveau træffer beslutninger om tværfagligt samarbejde ud fra en genoprettende tankegang.

Det frivillige samtykke model vurderes potentielt, at kunne give mulighed for, at der i endnu højere grad kan samarbejdes i DK end tilfældet er p.t. Der er dog behov for en afklaring af, hvordan man sikre at de unges samtykke, er opnået på et reelt oplyst grundlag.

I Danmark har vi også eksempler på at være "dømt til proces", fx ved ungdomssanktionen. Tankegangen er derfor ikke så langt fra dansk retstradition, men forudsætter at der grundlæggende sker ændringer i systemet og lovgivningen som sådan. Dette kan, ifølge bl.a. konfliktråds koordinator Lasse Rolén, muligvis ske via indførelse af en ungdomsdomstol, hvor man under et samlet hele, tager højde for de genoprettende processer, samtidig med at man faktisk gennemfører de gældende sanktioner og sikre en tæt opfølgning rettet mod de unges behov og årsagerne til at de begik kriminalitet i første omgang

Fagudvalget er bevidste om den danske diskurs på området og vil i denne forbindelse gøre opmærksom på at diskussionen omkring en ungdomsdomstol i Norge pågår under nogle helt andre incitament og betingelser end den gør i DK. Fagudvalget har fokus på, at der også i DK bør være en retlig organisering, der tilgodeser det genoprettende paradigme. Hvorvidt det skal være en særlig enhed i retssystemet eller organiseres på anden måde er helt klart et uhyre væsentligt opmærksomhedspunkt ved implementering af den genoprettende tilgang i DK.

En genoprettende tilgang til at udleve lærerige konsekvenser for børn under 18år, synes desuden at have et stort og positivt potentiale i forhold til:

- Rehabilitering af offerets tilfredshed og efterfølgende livskvalitet
- Rehabilitering af gerningspersonen (især dem der begår alvorlige forbrydelser)= mindskning af tilbagefald til ny kriminalitet = færre ofre fremadrettet
- Samfundsøkonomien som sådan, hvor det norske genoprettende system synes at være mindre omkostningsfuldt end det traditionelle retssystem.

Disse ting opnås i Norge bl.a. via at man ikke laver et nyt stort system, men at man koncentrerer sig om at samle de instanser der allerede er inde over et barns sag. Fx kriminalforsorgen, socialforvaltningen, skolen, familien, netværket mm.